

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2022. gada 7. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2003/109/EK – To trešo valstu valstspiederīgo statuss, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji – Piemērošanas joma – Trešās valsts valstspiederīgais, kam ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu – 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts – Tikai īslaicīga uzturēšanās – Autonoms Savienības tiesību jēdziens

Lietā C-624/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Rechtbank Den Haag zittingsplaats Amsterdam* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Amsterdamā, Nīderlande) iesniedza ar 2020. gada 24. novembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts tajā pašā dienā, tiesvedībā

E. K.

pret

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], palātu priekšsēdētāji A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Likurģs [*C. Lycourgos*], I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], N. Jēskinens [*N. Jääskinen*], I. Ziemele (referente) un J. Pasers [*J. Passer*], tiesneši F. Biltšens [*F. Biltgen*], P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*], N. Pisarra [*N. Piçarra*], L. S. Rosi [*L. S. Rossi*], A. Kumins [*A. Kumin*], N. Vāls [*N. Wahl*] un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*],

ģenerāladvokāts: Ž. Rišārs Delatūrs [*J. Richard de la Tour*],

sekretāre: M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2021. gada 7. decembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- E. K. vārdā – *E. C. Gelok* un *H. Lichtevelde, advocaten,*
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman, A. Hanje* un *C. S. Schillemans, pārstāves,*

* Tiesvedības valoda – holandiešu.

- Dānijas valdības vārdā – *J. Nymann-Lindegren, M. Søndahl Wolff* un *L. Teilgård*, pārstāvji,
  - Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *R. Kanitz*, pārstāvji,
  - Eiropas Komisijas vārdā – *C. Cattabriga, E. Montaguti* un *G. Wils*, pārstāvji,
- noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2022. gada 17. marta tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (OV 2004, L 16, 44. lpp.), 3. panta 2. punkta e) apakšpunktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp E. K., Ganas valstspiederīgo, kurai saskaņā ar LESD 20. pantu ir uzturēšanās tiesības Nīderlandē, un *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (tieslietu un drošības valsts sekretārs, Nīderlande) par pēdējā minētā lēmumu noraidīt E. K. iesniegto pieteikumu par pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļaujas piešķiršanu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2003/109 4., 6. un 12. apsvērumā ir teikts:
  - “(4) To trešo valstu pilsoņu integrācija, kas ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir ekonomiskās un sociālās kohēzijas – Līgumā [EKL] paredzētā Kopienas pamatmērķa – būtisks elements.
  - [..]
  - (6) Galvenajam kritērijam, lai iegūtu pastāvīgā iedzīvotāja statusu, būtu jābūt uzturēšanās ilgumam dalībvalsts teritorijā. Uzturēšanās laikam jābūt likumīgam un nepārtrauktam, lai pierādītu, ka persona ir nostiprinājusies valstī. Būtu jāparedz zināma elastība, lai varētu ņemt vērā apstākļus, kādos personai var būt uz laiku jāatstāj teritorija.
  - [..]
  - (12) Lai izveidotu īstu instrumentu pastāvīgo iedzīvotāju integrācijai sabiedrībā, kurā tie dzīvo, pastāvīgajiem iedzīvotājiem ir jānodrošina vienlīdzīga attieksme ar dalībvalsts pilsoņiem dažādos ekonomikas un sociālos jautājumos saskaņā ar šajā direktīvā noteiktajiem attiecīgiem nosacījumiem.”
- 4 Šis direktīvas 3. pants “Darbības joma” ir formulēts šādi:
  - “1. Šī direktīva attiecas uz trešo valstu pilsoņiem, kas likumīgi dzīvo dalībvalsts teritorijā.

2. Šī direktīva neattiecas uz tādiem trešo valstu pilsoņiem:

[..]

e) kas uzturas tikai īslaicīgi, piemēram, kā aukles vai sezonas darba ņēmēji vai kā darbinieki, ko amatā iecēlis pakalpojumu sniedzējs, lai nodrošinātu pārrobežu pakalpojumu sniegšanu, vai kā pārrobežu pakalpojumu sniedzēji, vai kuru uzturēšanās atļauja ir formāli ierobežota;

[..].”

5 Minētās direktīvas 4. panta “Uzturēšanās ilgums” 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis piešķir pastāvīgā iedzīvotāja statusu tiem trešo valstu pilsoņiem, kas likumīgi un nepārtraukti tās teritorijā nodzīvojuši piecus gadus tieši pirms attiecīgā pieteikuma iesniegšanas.”

6 Šīs pašas direktīvas 5. pantā “Nosacījumi pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai” ir noteikts:

“1. Dalībvalstis pieprasa, lai trešo valstu pilsoņi sniedz pierādījumus par to, ka viņu rīcībā gan pašiem, gan atkarīgajiem ģimenes locekļiem ir:

a) stabili un pastāvīgi ienākumi, kas ir pietiekami, lai uzturētu sevi un savas ģimenes locekļus, neizmantojot attiecīgās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu. Dalībvalstis novērtē minētos ienākumus atkarībā no to veida un pastāvīguma, un var ņemt vērā minimālo darba algu un pensiju līmeni pirms pieteikuma iesniegšanas par pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanu;

b) apdrošināšana slimības gadījumiem attiecībā uz visiem riskiem, ko parasti sedz pilsoņiem attiecīgajā dalībvalstī.

2. Dalībvalstis var pieprasīt trešo valstu pilsoņiem izpildīt integrācijas nosacījumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem.”

Nīderlandes tiesības

Vreemdelingenwet 2000

7 2000. gada 23. novembra *Wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000)* (Likums par Ārvalstnieku likuma visaptverošu pārskatīšanu (2000. gada Ārvalstnieku likums)) (*Stb.* 2000, Nr. 495), redakcijā, kas piemērojama pamatlīnētā, 8. pantā ir noteikts:

“Ārvalstniekam ir tiesības likumīgi uzturēties Nīderlandē tikai:

[..]

e. kā Savienības pilsonim, ciktāl viņš uzturas Nīderlandē saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas pieņemts atbilstoši LESD vai Līgumam par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ).”

8 Šī likuma 45.b pants ir formulēts šādi:

“1. Pieteikumu par pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļaujas piešķiršanu noraida, ja tieši pirms pieteikuma iesniegšanas:

- a. pamatojoties uz 14. pantā minēto uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku, ārvalstniekam ir pagaidu uzturēšanās tiesības;
- b. ārvalstniekam ir formāli ierobežotas uzturēšanās tiesības;
- c. ārvalstnieks uzturas, pamatojoties uz īpašu privileģētu statusu;
- d. ārvalstnieks uzturas, pamatojoties uz 28. pantā minēto uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku, kas nav piešķirta saskaņā ar 29. panta 1. punkta a) vai b) apakšpunktu;
- e. ārvalstnieks uzturas, pamatojoties uz 28. pantā minēto uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku, kas ir piešķirta saskaņā ar 29. panta 2. punktu, pie ārvalstnieka, kuram ir 28. pantā minētā uzturēšanās atļauja, kas nav piešķirta saskaņā ar 29. panta 1. punkta a) vai b) apakšpunktu.

2. Neskarot 1. punktu, pieteikumu par pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļaujas piešķiršanu var noraidīt tikai tad, ja:

- a. ārvalstnieks nav likumīgi uzturējies piecus gadus bez pārtraukuma un tieši pirms pieteikuma iesniegšanas, kā norādīts 8. pantā, ņemot vērā 3. punktu;
- b. laikposmā, kas minēts a) apakšpunktā, ārvalstnieks ir dzīvojis ārpus Nīderlandes sešus mēnešus pēc kārtas vai ilgāk vai arī kopā desmit mēnešus vai ilgāk;
- c. ārvalstniekam patstāvīgi un ilgstoši nav pietiekamu iztikas līdzekļu atsevišķi vai kopīgi ar ģimenes locekli, pie kura viņš dzīvo;
- d. ārvalstnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, par kuru ir piespriests brīvības atņemšanas sods uz trim vai vairāk gadiem, vai arī par to viņam ir piemērots [*Wetboek van Strafrecht* (Kriminālkodeksa)] 37.a pantā paredzētais pasākums;
- e. ārvalstnieks rada draudus valsts drošībai;
- f. ārvalstniekam nav pietiekamas veselības apdrošināšanas sev un apgādībā esošajiem ģimenes locekļiem; vai
- g. ārvalstnieks nav nokārtojis [*Wet inburgering* (Integrācijas likuma)] 7. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto eksāmenu vai nav saņēmis diplomu, sertifikātu vai citu dokumentu, kas minēts šā likuma 5. panta 1. punkta c) apakšpunktā.

3. Aprēķinot 2. punkta a) apakšpunktā minēto laikposmu, neņem vērā uzturēšanos 1. punkta izpratnē un uzturēšanos 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, izņemot uzturēšanos studiju vai arodmacību nolūkā, ko ņem vērā 50 % apmērā.

4. Noteikumus par 1. un 2. punkta piemērošanu var pieņemt ar vispārējiem administratīviem noteikumiem vai saskaņā ar tiem.”

Vreemdelingenbesluit 2000

- 9 2000. gada 23. novembra *Besluit tot uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000* (*Vreemdelingenbesluit 2000*) (Lēmums par Ārvalstnieku likuma piemērošanu (2000. gada Lēmums par ārvalstniekiem)) (*Stb.* 2000, Nr. 497), redakcijā, kas piemērojama pamatlīdā, 3.5. pantā ir noteikts:

“1. Uzturēšanās tiesības saskaņā ar parasto uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku ir pagaidu vai pastāvīgas.

2. Uzturēšanās tiesības saskaņā ar piešķirto uzturēšanās atļauju uz noteiktu laiku ir pagaidu, ja tās papildina ierobežojums, kas saistīts ar:

a. uzturēšanos kā ģimenes loceklim, ja atsauces personai:

1°. ir pagaidu uzturēšanās tiesības vai

2°. ir pagaidu uzturēšanās atļauja kā patvēruma meklētājam;

b. sezonas darbu;

c. pārceļšanu uzņēmuma ietvaros;

d. pārrobežu pakalpojumu sniegšanu;

e. mācekļa darbu;

f. studijām;

g. algota darba vai darba kā pašnodarbinātajam meklēšanu un veikšanu;

h. apmaiņu saskaņā ar līgumu vai bez tā;

i. medicīnisko aprūpi;

j. pagaidu humāniem apsvērumiem;

k. vēl neizskatītu pieteikumu saskaņā ar [*Rijkswet op het Nederlandschap* (Likums par Nīderlandes pilsonību)] 17. pantu.

3. No līgumiem vai saistošiem starptautisko organizāciju lēmumiem izrietošu pienākumu izpildei ministrijas noteikumos var paredzēt gadījumus, kuros, atkāpjoties no 2. punkta, uzturēšanās tiesības ir pastāvīgas.

4. Ja uzturēšanās atļauju piešķir ar ierobežojumu, izņemot 2. punktā minētos, tā ir pastāvīga uzturēšanās atļauja, ja vien, to izsniedzot, nav noteikts citādi.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 10 Prasītāja pamatlietā E. K. ir Ganas valstspiederīgā. Viņas dēlam, kurš dzimis 2002. gada 10. februārī, ir Nīderlandes pilsonība. 2013. gada 9. septembrī E. K. saskaņā ar LESD 20. pantu saņēma uzturēšanās atļauju Nīderlandes teritorijā ar norādi “Savienības pilsoņa ģimenes loceklis”.
- 11 2019. gada 18. februārī viņa, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu, ar kuru Direktīva 2003/109 ir transponēta valsts tiesību sistēmā, iesniedza pieteikumu par pastāvīgā iedzīvotāja ES uzturēšanās atļaujas piešķiršanu. Tieslietu un drošības valsts sekretārs šo pieteikumu noraidīja, tostarp norādot, ka LESD 20. pantā paredzētajām uzturēšanās tiesībām ir pagaidu raksturs un ka šī iemesla dēļ viņai pieprasītā uzturēšanās atļauja nevar tikt piešķirta. Par šo lēmumu E. K. iesniegtā sūdzība tika atzīta par nepamatotu.
- 12 E. K. par šo noraidošo lēmumu cēla prasību iesniedzējtiesā – *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Amsterdamā, Nīderlande).
- 13 Šī tiesa vispirms vēlas noskaidrot, vai saskaņā ar LESD 20. pantu iegūtām uzturēšanās tiesībām ir pagaidu raksturs. It īpaši rodoties jautājums, pirmkārt, vai uzturēšanās tiesības var tikt kvalificētas kā “pagaidu” tikai tad, ja ir pierādīts, ka šīs tiesības beigsies iepriekš zināmā, konkrētā datumā un, otrkārt, vai tas, ka uzturēšanās tiesībām saskaņā ar LESD 20. pantu ir vai nav pagaidu raksturs, var būt saistīts ar trešās valsts valstspiederīgā, kuram tās ir, nodomu, jo E. K. ir konkrēti paudusi savu vēlmi ilgstoši apmesties Nīderlandes Karalistes teritorijā. Turpinot – minētā tiesa norāda, ka E. K. un tieslietu un drošības valsts sekretārs nav vienisprātis par to, vai dalībvalstu kompetencē ir noteikt, vai uzturēšanās tiesībām saskaņā ar LESD 20. pantu ir vai nav pagaidu raksturs vai tomēr jēdziens “pagaidu uzturēšanās tiesības” Savienības līmenī ir jāinterpretē vienveidīgi. Visbeidzot – šī pati tiesa jautā, vai Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir ticis pareizi transponēts Nīderlandes tiesību sistēmā.
- 14 Šādos apstākļos *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Amsterdamā) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
  - “1) Vai dalībvalstu kompetencē ir noteikt, vai LESD 20. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības pašas par sevi ir pagaidu vai pastāvīga rakstura vai arī tas ir jādefinē Savienības tiesībās?
  - 2) Ja tiek piemērota interpretācija atbilstoši Savienības tiesībām – vai, piemērojot Direktīvu 2003/109, ir jānošķir dažādas atkarīgās uzturēšanās tiesības, kas saskaņā ar Savienības tiesībām ir trešo valstu valstspiederīgajiem, tostarp atkarīgās uzturēšanās tiesības, kas saskaņā ar [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvu [2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.)] tiek piešķirtas Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, un uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu?
  - 3) Vai LESD 20. pantā paredzētajām uzturēšanās tiesībām, kas pēc būtības ir pakārtotas atkarības attiecību pastāvēšanai starp trešās valsts valstspiederīgo un Savienības pilsoni un līdz ar to ir galīgas, ir pagaidu raksturs?

- 4) Ja uzturēšanās tiesībām saskaņā ar LESD 20. pantu ir pagaidu raksturs – vai Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir pretrunā valsts tiesiskajam regulējumam, saskaņā ar kuru tikai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, kas ir paredzētas valsts tiesību aktos, tiek izslēgtas no pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanas Direktīvas 2003/109 izpratnē?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 15 Ievadā jāatgādina, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai ar LESD 267. pantu iedibinātajā valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas tai ļautu izspriest tajā izskatāmo lietu. Tālab Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi (spriedums, 2022. gada 7. aprīlis, *Avio Lucos*, C-176/20, EU:C:2022:274, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 16 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai LESD 20. pantā paredzēto uzturēšanās tiesību pagaidu rakstura noteikšana ietilpst dalībvalstu kompetencē vai tomēr tas ir “jautājums [, kas ir] jādefinē Savienības tiesību līmenī”.
- 17 Tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izriet, ka šis jautājums ir uzdots, lai noteiktu, vai situācija, kādā atrodas E. K., kurai ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu, ietilpst Direktīvas 2003/109 piemērošanas jomā, it īpaši ņemot vērā šīs direktīvas 3. panta 2. punkta e) apakšpunktu.
- 18 Šādos apstākļos jāuzskata, ka, uzdodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens ir autonomas Savienības tiesību jēdziens, kas visu dalībvalstu teritorijā ir jāinterpretē vienveidīgi.
- 19 Jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru gan no Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas prasības, gan no vienlīdzības principa prasības izriet, ka Savienības tiesību norma, kurā tās satura un piemērošanas jomas noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Savienībā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi (spriedumi, 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 42. punkts, un 2018. gada 12. aprīlis, *A un S*, C-550/16, EU:C:2018:248, 41. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 20 Lai gan Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta formulējumā nav ietverta frāzes “kas uzturas tikai īslaicīgi” definīcija, šajā direktīvā nav arī norādes uz dalībvalstu tiesībām saistībā ar šīs frāzes nozīmi. No tā izriet, ka minētās direktīvas piemērošanas nolūkos šī frāze ir uzskatāma par autonomu Savienības tiesību jēdzienu, kas visu dalībvalstu teritorijā ir jāinterpretē vienveidīgi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 43. punkts).
- 21 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens ir autonomas Savienības tiesību jēdziens, kas visu dalībvalstu teritorijā ir jāinterpretē vienveidīgi.

Par otro un trešo jautājumu

- 22 Ar otro un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens attiecas uz trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanos saskaņā ar LESD 20. pantu tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonība ir attiecīgajam Savienības pilsonim.
- 23 Vispirms jāatgādina, ka Direktīvas 2003/109 3. pantā ir noteikta šīs direktīvas piemērošanas joma.
- 24 Šī panta 1. punktā ir noteikts, ka minētā direktīva attiecas uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi dzīvo dalībvalsts teritorijā, savukārt tās 2. punkts no piemērošanas jomas izslēdz konkrētus uzturēšanās veidus. It īpaši saskaņā ar 3. panta 2. punkta e) apakšpunktu direktīva nav piemērojama trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri uzturas tikai īslaicīgi, piemēram, kā aukles vai sezonas darba ņēmēji vai kā darbinieki, ko amatā iecēlis pakalpojumu sniedzējs, lai nodrošinātu pārrobežu pakalpojumu sniegšanu, vai kā pārrobežu pakalpojumu sniedzēji, vai kuru uzturēšanās atļauja ir formāli ierobežota.
- 25 Šajā ziņā vispirms jānorāda, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās dalībvalsts teritorijā saskaņā ar LESD 20. pantu atbilst Direktīvas 2003/109 3. panta 1. punktā paredzētajam nosacījumam, atbilstoši kuram šī direktīva ir piemērojama trešo valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi dzīvo dalībvalsts teritorijā.
- 26 Saistībā ar jautājumu, vai trešās valsts valstspiederīgais, kuram saskaņā ar LESD 20. pantu ir piešķirta uzturēšanās atļauja dalībvalsts teritorijā, tomēr ir izslēgts no Direktīvas 2003/109 piemērošanas jomas atbilstoši tās 3. panta 2. punkta e) apakšpunktam, ir jāatgādina, ka šī tiesību norma attiecas uz diviem dažādiem gadījumiem, proti, pirmkārt, uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri uzturas tikai īslaicīgi, un, otrkārt, uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuru uzturēšanās atļauja ir formāli ierobežota (spriedums, 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 38. punkts).
- 27 Attiecībā uz pirmo gadījumu, kas ir šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu vienīgais priekšmets, ir jānorāda, ka nedz Direktīvas 2003/109 3. pantā, nedz kādā citā tās tiesību normā nav precizēts, kas ir jāsaprot ar “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdzienu šī panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē.
- 28 Kā izriet no pastāvīgās judikatūras, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksta ierastā nozīme ikdienas valodā, bet arī tā tiesiskā regulējuma mērķi, kurā šī tiesību norma ietilpst, kā arī tās konteksts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūlijs, *Maistrellis*, C-222/14, EU:C:2015:473, 30. punkts un tajā minētā judikatūra). Tiesību normas izstrādāšanas vēsture arī var sniegt tās interpretācijai nozīmīgu informāciju (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 25. jūnijs, A u.c. (Vējturbīnas Ālterā un Nēvelē), C-24/19, EU:C:2020:503, 37. punkts).
- 29 Pirmām kārtām, ir jānorāda, ka Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunktā ir paredzēts, ka šī direktīva neattiecas uz trešo valstu valstspiederīgajiem, “kas uzturas tikai īslaicīgi” attiecīgās dalībvalsts teritorijā.
- 30 Ņemot vērā šo vārdu nozīmi ikdienas valodā, šāds nosacījums ietver prasību pārbaudīt, vai šo uzturēšanos attaisnojošs iemesls jau kopš uzturēšanās sākuma norāda uz to, ka tā ir bijusi paredzēta tikai uz īsu laiku. Proti, kā Tiesa jau ir atzinusi, [uzturēšanās] tikai īslaicīgi

Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē *a priori* neatspoguļo trešās valsts valstspiederīgā nodomu ilgstoši apmesties dalībvalstu teritorijā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 47. punkts).

- 31 Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunktā minētā formulējuma “kas uzturas tikai īslaicīgi” gramatisko interpretāciju atspoguļo šajā tiesību normā ietvertais to uzturēšanās veidu saraksts, kuru iemesliem ir šāda iezīme. Proti, kā piemēri tiek īpaši minēti gadījumi, kad trešo valstu valstspiederīgie uzturas kā aukles vai sezonas strādnieki, kā darba ņēmēji, ko pakalpojumu sniedzējs ir norīkojis, lai sniegtu pārrobežu pakalpojumus, vai kā pārrobežu pakalpojumu sniedzēji.
- 32 Šādu uzturēšanās gadījumu kopīga objektīva iezīme ir tā, ka tie ir stingri ierobežoti laikā un paredzēti uz īsu laiku, un tādējādi tie nepieļauj trešās valsts valstspiederīgā ilgstošu apmešanos attiecīgās dalībvalsts teritorijā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 48. un 50. punkts).
- 33 Šādu apsvērumu turklāt apstiprina Priekšlikuma Padomes direktīvai par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji (COM(2001) 127, galīgā redakcija), paskaidrojuma raksts attiecībā uz šī priekšlikuma 3. panta 2. punkta d) apakšpunktu, kas būtībā atbilst Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunktam. Atbilstoši šim paskaidrojuma rakstam nav paredzēts, ka minētā priekšlikuma 3. panta 2. punkta d) apakšpunktā konkrēti minēto personu kategorijās ietilpstošās personas ilgstoši apmetas attiecīgās dalībvalsts teritorijā.
- 34 Līdz ar to ir jāuzskata, ka, ņemot vērā Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta formulējumu un izstrādāšanas vēsturi, “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz jebkura veida uzturēšanos dalībvalsts teritorijā tikai tādu iemeslu dēļ, kuru objektīvā iezīme ir tā, ka šī uzturēšanās ir stingri ierobežota laikā un paredzēta uz īsu laiku, nepieļaujot attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā ilgstošu apmešanos šīs dalībvalsts teritorijā.
- 35 Tomēr ir jākonstatē, ka tad, ja trešās valsts valstspiederīgais uzturas dalībvalsts teritorijā saskaņā ar LESD 20. pantu, šādas objektīvas iezīmes nav.
- 36 Šajā ziņā jāatgādina, ka no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu tādām trešās valsts valstspiederīgajam, kas ir Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, kāda ir E. K., tiek piešķirtas tikai ļoti īpašās situācijās, kurās – lai gan nav piemērojamas sekundārās tiesības par trešo valstu valstspiederīgo uzturēšanās tiesībām un šis pilsonis nav īstenojis savu pārvietošanās brīvību – šādu tiesību piešķiršanas atteikuma dēļ minētais pilsonis faktiski būtu spiests pilnībā atstāt Savienības teritoriju, tādējādi zaudējot iespēju efektīvi izmantot galvenās tiesības, kas piešķirtas ar šo statusu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 10. maijs, *Chavez-Vilchez u.c.*, C-133/15, EU:C:2017:354, 63. punkts, kā arī 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais), C-836/18 EU:C:2020:119, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 37 Lai šāds atteikums varētu apdraudēt Savienības pilsonības lietderīgo iedarbību, šim trešās valsts valstspiederīgajam un Savienības pilsonim, kas ir viņa ģimenes loceklis, ir jābūt tādās atkarības attiecībās, ka tad, ja minētajam valstspiederīgajam netiek atzītas uzturēšanās tiesības Savienības teritorijā, šis Savienības pilsonis būtu spiests viņu pavadīt un atstāt šo teritoriju kopumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais) (C-836/18, EU:C:2020:119, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 38 Kā izriet no Tiesas judikatūras, uzturēšanās tiesību atzīšana saskaņā ar LESD 20. pantu ir jāvērtē, ņemot vērā atkarības attiecību starp attiecīgo trešās valsts valstspiederīgo un Savienības pilsoni, kas ir pirmā minētā ģimenes loceklis, intensitāti, un šādā vērtējumā ir jāņem vērā visi lietas apstākļi (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 10. maijs, *Chavez-Vilchez* u.c., C-133/15, EU:C:2017:354, 71. punkts; 2018. gada 8. maijs, K.A. u.c. (Ģimenes atkalapvienošanās Beļģijā), C-82/16, EU:C:2018:308, 72. punkts, kā arī, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais), C-836/18, EU:C:2020:119, 56. punkts).
- 39 Šajā ziņā Tiesa ir uzskatījusi – lai novērtētu, vai pastāv šādas atkarības attiecības starp bērnu, Savienības pilsoni, un viņa vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, ir jāņem vērā jautājums par šī bērna aizgādību, kā arī jautājums par to, vai minētā bērna likumīgo, finansiālo vai emocionālo apgādību nodrošina vecāks, kas ir trešās valsts valstspiederīgais (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 6. decembris, O u.c., C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776, 56. punkts, kā arī, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 51. punkts). Par nozīmīgiem apstākļiem ir tikuši uzskatīti arī šāda bērna vecums, viņa fiziskā un emocionālā attīstība, viņa emocionālo attiecību līmenis gan ar vecāku, Savienības pilsoni, gan ar vecāku, kurš ir trešās valsts valstspiederīgais, kā arī risks, ka viņa nošķiršana no pēdējā minētā vecāka varētu ietekmēt šī bērna emocionālo līdzsvaru (spriedums, 2017. gada 10. maijs, *Chavez-Vilchez* u.c., C-133/15, EU:C:2017:354, 71. punkts).
- 40 Attiecībā uz vērtējumu par atkarības attiecību starp pilngadīgām personām pastāvēšanu Tiesa ir norādījusi, ka, lai gan, protams, pieaugušais principā var dzīvot neatkarīgi no savas ģimenes locekļiem, šādu atkarības attiecību atzīšana starp diviem pieaugušajiem – vienas ģimenes locekļiem – arī ir iespējama izņēmuma gadījumos, kad attiecīgā persona nekāda ziņā nevar tikt nošķirta no savas ģimenes locekļa, no kura tā ir atkarīga (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 8. maijs, K. A. u.c. (Ģimenes atkalapvienošanās Beļģijā), C-82/16, EU:C:2018:308, 65. punkts, kā arī, 2022. gada 5. maijs, *Subdelegación del Gobierno en Toledo* (Ģimenes locekļa uzturēšanās – Nepietiekami līdzekļi), C-451/19 un C-532/19, EU:C:2022:354, 56. punkts).
- 41 Tādējādi jākonstatē, ka trešās valsts valstspiederīgā kā Savienības pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu ir pamatotas ar to, ka šāda uzturēšanās ir nepieciešama, lai šis Savienības pilsonis faktiski varētu izmantot galvenās ar šo statusu saistītās tiesības tik ilgi, kamēr turpinās atkarības attiecības ar minēto valstspiederīgo. Lai gan, protams, šādas atkarības attiecības parasti laika gaitā izbeidzas, tām principā nevajadzētu būt īslaicīgām. Līdz ar to uzturēšanās dalībvalsts teritorijā saskaņā ar LESD 20. pantu iemesls nevar liegt attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam apmesties šīs dalībvalsts teritorijā ilgstoši. Proti, atkarības attiecības, kas pamato šādu uzturēšanos, kuras galvenās iezīmes ir atgādinātas šī sprieduma 37.–40. punktā, var ilgt ievērojamu laikposmu un – konkrētāk – attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, kurš ir bērna, Savienības pilsoņa, vecāks – principā līdz šī bērna pilngadībai vai pat ilgāk, ja to pamatojošie apstākļi ir pierādīti.
- 42 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās dalībvalsts teritorijā saskaņā ar LESD 20. pantu ir “tikai īslaicīga” uzturēšanās Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē.
- 43 Otrām kārtām, šo uz Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta formulējumu un izstrādāšanas vēsturi balstīto interpretāciju apstiprina šajā direktīvā izvirzītie mērķi.

- 44 Kā izriet no minētās direktīvas 4., 6. un 12. apsvēruma, tās pamatmērķis ir trešo valstu valstspiederīgo, kas ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, integrācija (spriedumi, 2012. gada 26. aprīlis, Komisija/Nīderlande, C-508/10, EU:C:2012:243, 66. punkts; 2012. gada 18. oktobris, *Singh*, C-502/10, EU:C:2012:636, 45. punkts, un 2019. gada 3. oktobris, X (Pastāvīgie iedzīvotāji – Stabili, regulāri un pietiekami ienākumi), C-302/18, EU:C:2019:830, 29. punkts).
- 45 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kā izriet no Direktīvas 2003/109 4. panta 1. punkta, lasot to kopā ar tās 6. apsvērumu, šāda integrācija vispirms izriet no šajā tiesību normā minētā piecu gadu likumīgas un nepārtrauktas uzturēšanās ilguma, kas liecina par attiecīgās personas nostiprināšanos attiecīgajā dalībvalstī un tād – par šīs personas ilgstošu apmešanos tās teritorijā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, X (Pastāvīgie iedzīvotāji – Stabili, regulāri un pietiekami ienākumi), C-302/18, EU:C:2019:830, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Šajā ziņā, kā būtībā norādīts šī sprieduma 41. punktā, trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ilgums dalībvalstu teritorijā saskaņā ar LESD 20. pantu var ilgt ievērojamu laikposmu un tādējādi krietni pārsniegt Direktīvas 2003/109 4. panta 1. punktā noteikto laikposmu.
- 47 Turklāt no Tiesas judikatūras izriet, ka trešās valsts valstspiederīgajam, kuram ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu, ir jāsaņem darba atļauja, lai viņš varētu apmierināt sava bērna, Savienības pilsoņa, vajadzības, jo pretējā gadījumā viņam tiktu liegta iespēja faktiski izmantot ar šo statusu saistītās galvenās tiesības (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 8. marts, *Ruiz Zambrano*, C-34/09, EU:C:2011:124, 45. punkts). Darba veikšana attiecīgās dalībvalsts teritorijā ilgākā laikposmā vēl vairāk var pastiprināt šī valstspiederīgā nostiprināšanos tajā.
- 48 Trešām kārtām, minēto interpretāciju nekādi neatspēko attiecīgās tiesību normas konteksts.
- 49 Šajā ziņā jānorāda, ka šī sprieduma 42. punktā ietvertā Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta interpretācija nav pretrunā šīs direktīvas vispārējai sistēmai, jo, lai iegūtu pastāvīgā iedzīvotāja statusu, trešās valsts valstspiederīgajam, kuram ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu, ir jāatbilst minētās direktīvas 4. un 5. pantā paredzētajiem nosacījumiem. Papildus tam, ka trešās valsts valstspiederīgajam ir jābūt likumīgi un nepārtraukti dzīvojušam attiecīgās dalībvalsts teritorijā piecus gadus tieši pirms attiecīgā pieteikuma iesniegšanas, viņam ir jāiesniedz pierādījumi par to, ka viņa rīcībā gan pašam, gan apgādībā esošajiem ģimenes locekļiem ir stabili un regulāri ienākumi, kas ir pietiekami, lai uzturētu sevi un savas ģimenes locekļus, neizmantojot šīs dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu, kā arī apdrošināšana slimības gadījumiem attiecībā uz visiem riskiem, ko parasti sedz pilsoņiem minētajā dalībvalstī. Tāpat šī pati dalībvalsts var pieprasīt trešo valstu valstspiederīgajiem izpildīt viņu valsts tiesību aktos paredzētos integrācijas nosacījumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 8. novembris, *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, 38. un 39. punkts).
- 50 Turklāt Nīderlandes un Vācijas valdības būtībā ir norādījušas, ka, ņemot vērā atvasināto raksturu, kāds ir uzturēšanās tiesībām, kas trešās valsts valstspiederīgajam ir saskaņā ar LESD 20. pantu, šī uzturēšanās, lai arī hipotētiski tā ir likumīgi un nepārtraukti īstenota piecus gadus, nevar pamatot pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanu saskaņā ar Direktīvu 2003/109. Šādu argumentāciju nevar atbalstīt.
- 51 Ir taisnība, ka LESD normās par Savienības pilsonību trešo valstu valstspiederīgajiem netiek piešķirtas autonomas tiesības. Iespējamās tiesības, kādas šādiem valstspiederīgajiem tiek piešķirtas, ir nevis šo valstspiederīgo personīgās tiesības, bet gan tiesības, kuras atvasinātas no

Savienības pilsoņa tiesībām. Minēto atvasināto tiesību mērķis un pamatojums balstās uz konstatējumu, ka atteikums tās atzīt var apdraudēt it īpaši Savienības pilsoņa pārvietošanās un uzturēšanās brīvību Savienības teritorijā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 27. februāris, *Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real* (Savienības pilsoņa laulātais), C-836/18, EU:C:2020:119, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 52 Tomēr šādam apstāklim nav nozīmes, nosakot, vai “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē attiecas uz trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanos saskaņā ar LESD 20. pantu tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonība ir attiecīgajam Savienības pilsonim.
- 53 Pirmkārt, šīs direktīvas 3. pantā netiek nošķirts, vai attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais likumīgi dzīvo Savienības teritorijā saskaņā ar autonomām tiesībām vai saskaņā ar tiesībām, kuras ir atvasinātas no attiecīgā Savienības pilsoņa tiesībām.
- 54 Turklāt šāda nošķiršana netiek veikta arī citās minētās direktīvas normās, it īpaši tās 4. panta 1. punktā, kurā ir atsauce uz trešās valsts valstspiederīgā likumīgas un nepārtrauktas uzturēšanās ilgumu dalībvalstu teritorijā piecus gadus tieši pirms attiecīgā pieteikuma iesniegšanas.
- 55 Otrkārt, saskaņā ar Savienības tiesībām trešās valsts valstspiederīgajam atzīto uzturēšanās tiesību dalībvalsts teritorijā atvasinātais raksturs ne vienmēr nozīmē, ka iemesli, kas pamato šādu tiesību piešķiršanu, liedz šim valstspiederīgajam ilgstoši apmesties šīs dalībvalsts teritorijā. Tādējādi atliek vien atgādināt, kā tas norādīts šī sprieduma 41. punktā, ka atkarības attiecībām, kas pamato trešās valsts valstspiederīgā atvasinātās uzturēšanās tiesības saskaņā ar LESD 20. pantu, principā nav jābūt īslaicīgām, bet tās var ilgt ievērojamu laikposmu.
- 56 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens neattiecas uz trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanos saskaņā ar LESD 20. pantu tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonība ir attiecīgajam Savienības pilsonim.

Par ceturto jautājumu

- 57 Ņemot vērā uz otro un trešo jautājumu sniegto atbildi, uz ceturto jautājumu atbilde nav jāsniedz.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 58 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) Padomes Direktīvas 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens ir autonomas Savienības tiesību jēdziens, kas visu dalībvalstu teritorijā ir jāinterpretē vienveidīgi.**

- 2) Direktīvas 2003/109 3. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā minētais “tikai īslaicīgas” uzturēšanās jēdziens neattiecas uz trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanos saskaņā ar LESD 20. pantu tās dalībvalsts teritorijā, kuras pilsonība ir attiecīgajam Savienības pilsonim.**

[Paraksti]